

TARKASTUSLAUTAKUNNAN LAUSUNTO VALTUUSTOLLE VUODEN 2021 KOLMANNESTA OSAVUOSIKATSAUKSESTA

Kivenlahtea

Kuva: Olli Häkämies

1 Espoon kaupungin talouden ja toimintaympäristön kehitys

Koronapandemia on vuoden 2021 aikana edelleen vaikeuttanut kaupunkilaisten pääsyä palveluihin, mikä on lisännyt kertynyttä hoito- ja hyvinvointivelkataakkaa. Valtio on luvannut korvata täysimääräisesti koronan torjunnan, testaamisen, rokottamisen ja hoitamisen kustannukset kunnille ja kuntayhtymille, mikä on huomioitu osavuosisikatsauksen ennusteissa. Hyvinvoinnin ja terveyden toimialan koronakustannukset ovat noin 60 milj. euroa vuonna 2021. Valtion koronakompensaatioita sisältyy myös kasvun ja oppimisen toimialan toimintatuloihin.

Kaupungin vuoden 2021 talous on osavuosisikatsausraportin mukaan toteutumassa talousarviossa arvioitua parempana. Taloudellisesti kestävä Espoo – tuottavuus- ja sopeuttamisohjelman toteuttaminen on käynnissä.

Verotuloja ja valtionosuuksia arvioidaan kertyvän yhteensä 1 809 milj. euroa, mikä on 84 milj. euroa talousarviossa arvioitua enemmän. Verotulojen arvioitua paremmasta kehityksestä, valtion täysimääräisistä korona-avutuksista sekä rahastojen arvioitua paremmasta tuotosta johtuen kaupungin vuosikatteen toteutumaksi on arvioitu 288 milj. euroa ja tilikauden tulokseksi 108 milj. euroa.

Kaupungin lainamäärä oli lokakuun lopussa 1 052,8 milj. euroa. Uutta lainaa ei ole nostettu vuoden 2021 aikana. Osavuositarkastuksessa esitetyn arvon mukaan lainaa ei tarvitse nostaa vuonna 2021. Tieto koko konsernin lainamäärästä esitetään tilinpäätöksessä.

Vuoden 2021 investointien kokonaismääräksi arvioidaan noin 338 milj. euroa ja nettoinvestoinneiksi 310 milj. euroa. Kunnallistekniikan investointien on raportoitu edistyneen hyvin. Raide-Jokerin rakennustyöt valmistuvat vuoden loppuun mennessä Keilaniemen pääte pysäkkiä lukuun ottamatta. Kehä I:n parantaminen Laajalahden kohdalla on valmistunut. Tilapalvelut -liikelaitoksen investointimenoiksi arvioidaan 101,5 milj. euroa. Liikelaitoksen uudisrakentamisen määrärahoista ennakoitua jäävään käyttämättä 29,9 milj. euroa hankkeiden siirtyessä uudelleenkilpailutusten vuoksi. Suurpellon taseyksikön tuloarvion vähennykseksi esitetään valtuustolle 7,0 milj. euroa ja Tapiolan taseyksikön tuloarvion vähennykseksi 2,8 milj. euroa.

Osavuositarkastuksessa on raportoitu, että Etelä-Suomen aluehallintovirasto AVI on esittänyt Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos -liikelaitoksen toimintavalmiudesta selvityspyynnön. Pelastustoiminnan toimintavalmius 1-riskialueella on riittämätön. Tavoitteena on, että vähintään 65 prosentissa 1-riskialueen hälytyksistä kohde saavutetaan korkeintaan kuudessa minuutissa. Vuonna 2021 toteuma on ollut 48 prosenttia tehtävistä. Toimintavalmiuden raportoidaan paranevan, kun vuonna 2022 otetaan käyttöön Martinkylän ja Espoonlahden uudet paloasemat sekä Otaniemen paloasema vuonna 2024. Taustalla on myös AVI:n arviointimateriaalina käytetty virheellinen kartta-aineisto. Osavuositarkastuksen mukaan virhe korjataan ja mahdollisia muita syitä arvioidaan selvityspyynnön määräpäivään 17.12.2021 mennessä.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Koronapandemian haittavaikutukset näkyvät edelleen voimakkaasti kaupungin palveluissa. Hyvinvoinnin ja terveyden sekä kasvun ja oppimisen toimialoilla on kertynyt koronapandemian aiheuttamaa hoito- ja hyvinvointi- sekä oppimisvelkaa. Koronapandemian torjunta ja hoito sekä kiireellinen Sote-uudistuksen valmistelu vievät merkittävästi kaupungin resursseja normaalitoiminnan hoitamisen lisäksi. Lisähaastetta aiheuttavat hoitohenkilöstön rekrytointivaikeudet. Pelastuslaitoksella on haasteita pelastajien rekrytoinneissa.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen valmistelun aikataulu on erittäin kireä, ja riskiä sisältyy muun muassa siihen, että saadaanko ICT-järjestelmät toimimaan määräajassa.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen uudistuksen rahoitusmalli aiheuttanee Espoon kaupungin talouteen merkittävän heikennyksen vuodesta 2023 alkaen.

Espoo-konsernin raskas investointiohjelma kasvattaa konsernin velkamäärää edelleen kuluvalla valtuustokaudella. Talouden tasapainotuksen ja tuottavuuden sopeutusohjelman toteuttaminen tavoitteiden mukaisesti auttaa kaupunkia sopeutumaan sote-uudistuksen tuomiin muutoksiin.

Tarkastuslautakunnan suositus

Talouden tasapainottamis- ja tuottavuustoimenpiteiden toteuttamista on määrätietoisesti jatkettava ja tehostettava, jotta Espoon talous saadaan kestävään tasapainoon asukkaiden peruspalvelut turvaten ja kaupungin on mahdollista sopeutua sote-uudistuksen tuomiin muutoksiin.

2 Kaupungin tulostavoitteiden toteutumisen arviointi

Valtuusto on asettanut vuoden 2021 talousarviossa toimialoille 41 sitovaa tulostavoitetta. Osavuosi-katsauksessa on arvioitu 23 tulostavoitteen toteutuvan ja neljän toteutuvan osittain. Yhteensä 12 tulostavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta ja valtuustolle esitetään hyväksyttäväksi poikkeamat. Lisäksi kahden tulostavoitteen toteutuminen voidaan arvioida vasta myöhemmin.

Tulostavoitteiden toteutumistilanne on haasteellinen erityisesti työllisyyteen ja hyvinvointiin liittyvien tulostavoitteiden osalta. Useat tavoitteet jäävät toteutumatta koronapandemiasta johtuen. Tarkastuslautakunta tulee arvioimaan tulostavoitteiden toteutumista ja toteutumatta jäämisen syitä kattavasti arviointikertomuksessaan vuodelta 2021.

Työllisyyden tavoitteista toteutumatta ovat jäämässä seuraavat keskeiset tulostavoitteet, koska koronapandemian vaikutukset näkyvät etenkin pitkäaikaistyöttömien jatkuvassa kasvussa:

- *Työttömyysaste lähestyy Espoo-tarinan tavoitetasoa.*
- *Työmarkkinatuen kustannukset laskevat -tulostavoite.*

Hyvinvoinnin tavoitteista toteutumatta on *Terveysasemien palvelukyky* -tulostavoitteen lisäksi jäämässä esimerkiksi seuraava keskeinen tulostavoite henkilöstön rekrytointivaikeuksien vuoksi:

- *Säännöllisen kotihoidon asiakkaan luona käyvien eri hoitajien määrä vähenee.*

Epävarmuutta sisältyy esimerkiksi seuraavan tavoitteen toteutumiseen:

- *Tarve lasten ja nuorten psykiatrisiin palveluihin vähenee* - tulostavoitteen toteutuminen arvioidaan vuoden lopun tilanteen mukaan. Koronapandemia on osaltaan vaikuttanut epäsuotuisasti perheiden ja yksilöiden jaksamiseen ja ongelmien kasaantumiseen. Espoon omassa lastenpsykiatrisessa yksikössä asiakasmäärä sekä saapuneiden konsultaatioiden ja lähetteen määrä on lisääntynyt ja samanaikaisesti yksikön henkilöstössä on ollut vaihtuvuutta ja poissaoloja. Tyhjiä lääkäriavokansseja on raportin mukaan saatu osittain paikattua palveluostoilla, mutta yksikön tilanne on rekrytointivaikeuksista johtuen pahasti ruuhkautunut.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Kaupungilla on henkilöstön rekrytointihaasteita sekä kasvun ja oppimisen että hyvinvoinnin ja terveyden toimialoilla. Osavuosi-katsauksen mukaan esimerkiksi vanhusten palveluissa hoitohenkilöstöpula on lisääntynyt merkittävästi sekä lääkäreiden että hoitajien osalta. Kotihoidossa on vaikeuksia saada rekrytoitua riittävästi hoitajia ja siellä on jouduttu kasvattamaan vuokratyövoiman määrää. Espoon sairaalassa on henkilöstöpulan vuoksi jouduttu tekemään sulkuja ja kohdentamaan käytettävissä olevia resursseja. Terveyspalveluissa kiireettömään hoitoon pääsyä hidastaa osaltaan lääkäri-vaje.

Tarkastuslautakunta esittää huolensa siitä, että koronapandemian aikana lasten ja nuorten kuormitus on lisääntynyt, mikä on vaikuttanut heikentävästi heidän hyvinvointiinsa ja mielenterveyteensä. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa palveluita on koronapandemian hoidon takia supistettu ja erityisesti Lastenpsykiatrian yksikössä ja Nuorten mielenterveys- ja päihdepoliklinikka Nupolissa on pitkät hoitojonot ja vaikeuksia hoitoon pääsyssä.

Tarkastuslautakunnan suositus

Lasten ja nuorten hyvinvointia ja mielenterveyttä tukevia palveluja on viipymättä tarjottava sekä kasvun ja oppimisen että hyvinvoinnin ja terveyden toimialoilla tarvetta vastaavasti.

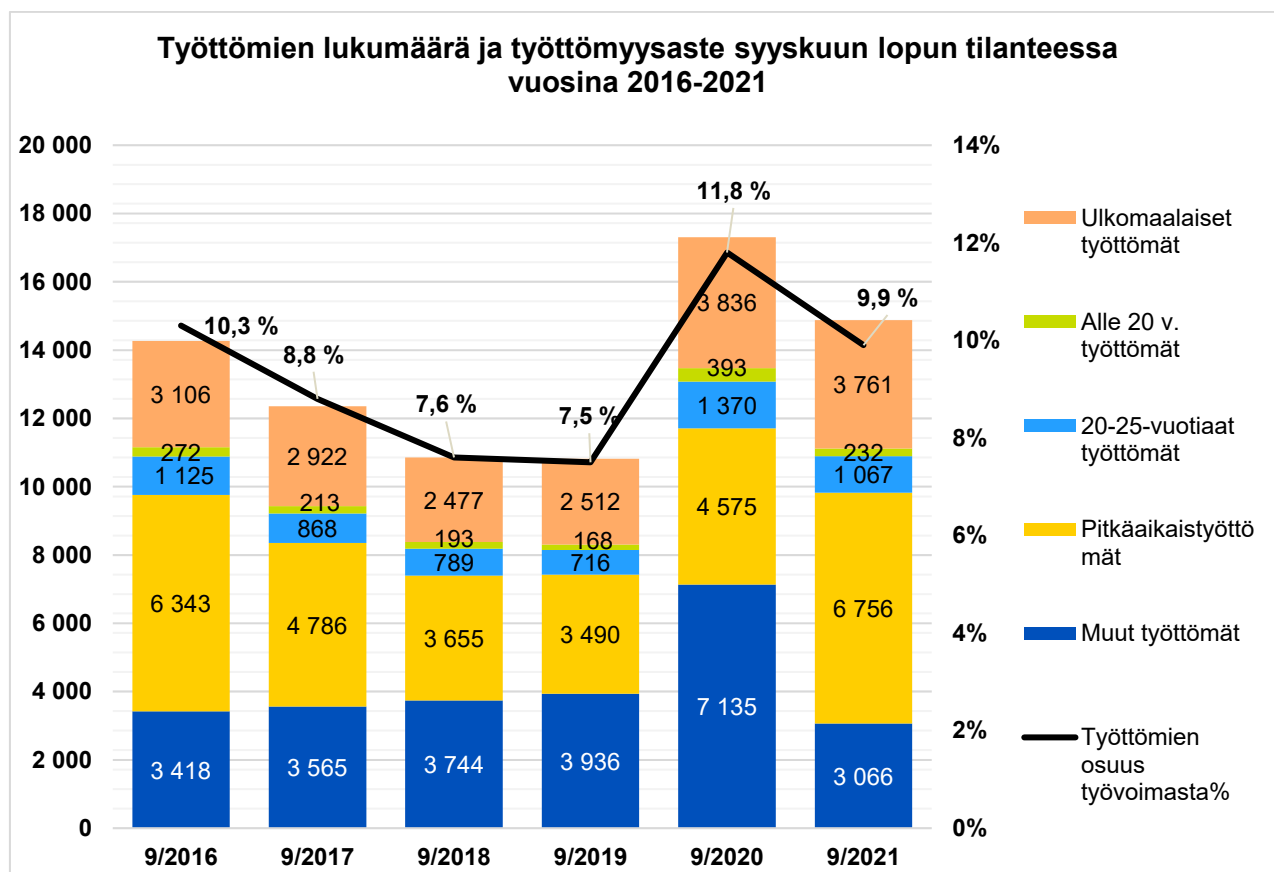
2.1 Työllisyystilanne ja työmarkkinatuen kuntaosuuskustannusten kehitys

Espoossa työttömien osuus työvoimasta oli työ- ja elinkeinoministeriön virallisen tilaston mukaan syyskuun lopussa 9,9 prosenttia. Työttömyys on edelleen huomattavasti korkeampi kuin ennen koronakriisiä. Pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut Espoossa merkittävästi.

Espoon työ- ja elinkeinotoimistossa oli 2 827 avointa työpaikkaa, mikä oli 960 työpaikkaa enemmän kuin vuotta aiemmin. Samalla kun työttömien määrä on korkea, monilla aloilla yritysten suurimpana ongelmana tällä hetkellä on pula osaavasta työvoimasta.

Työttömyystilanne on parantunut viime vuodesta, mutta on edelleen huomattavasti korkeammalla tasolla kuin ennen koronapandemiaa. Työttömiä työnhakijoita oli Espoossa 14 882, mikä oli 2 427 henkeä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Lomautettujen osuus työttömien määrästä oli 1 320 henkeä eli yhdeksän prosenttia työttömistä, kun edellisvuoden vastaavana ajankohtana lomautettujen osuus oli 22 prosenttia. Kokonaistyöttömyyden lasku perustuu pääosin lomautettujen määrän vähenemiseen.

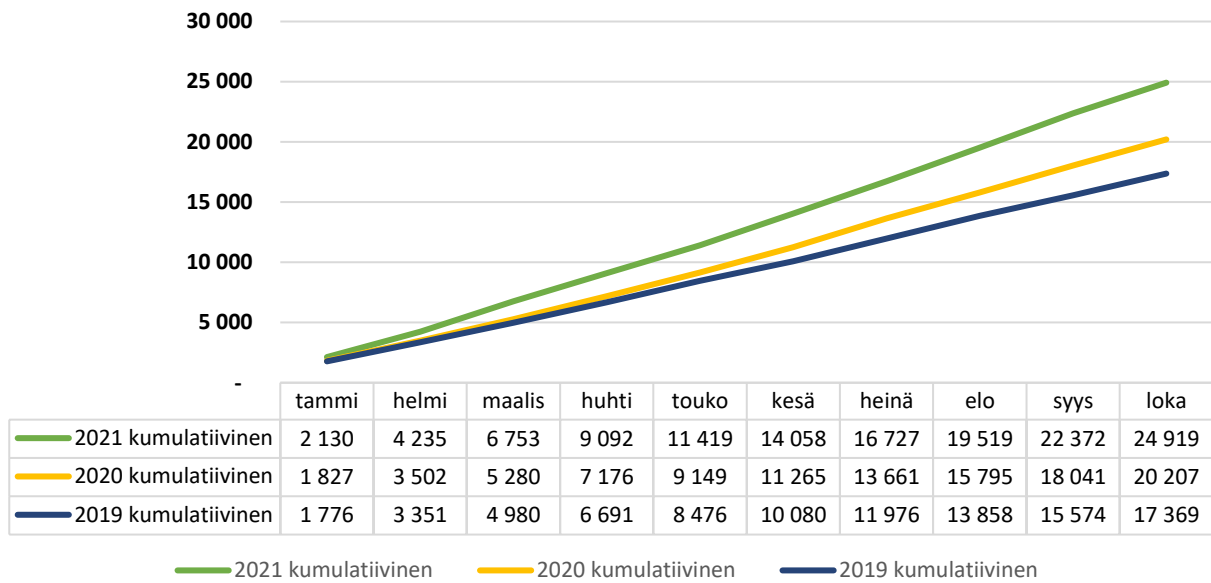
Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli syyskuussa 6 756 henkilöä eli 45 prosenttia työttömistä. Pitkäaikaistyöttömiä oli 2 181 henkeä enemmän kuin syyskuun lopussa vuonna 2020.

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö, Työnvälitystilasto

Espoon työmarkkinatuen kuntaosuuskustannusten kustannuskertymä lokakuun loppuun mennessä on yhteensä 24,9 milj. euroa. Tammi-lokakuun toteuma on 23 prosenttia suurempi kuin edellisen vuoden vastaavana ajankohtana. Työmarkkinatuen kuntaosuus ylittynee 7,8 milj. eurolla. Ylitykseen vaikuttaa pitkäaikaistyöttömien ja yli 1 000 päivää työttömänä olleiden määrän kasvu.

Työmarkkinatuen kumulatiiviset kuntaosuuskustannukset Espoossa tammi-lokakuussa 2021, 2020 ja 2019 (tuhatta euroa)

Lähde: Espoon kirjanpitojärjestelmä 26.11.2021

Työmarkkinatuki ja siihen liittyvä lapsikorotus rahoitetaan valtion varoista 300 päivältä. 1 000 päivään asti työttömyysaika rahoitetaan puoliksi valtion ja työmarkkinatuen saajan kotikunnan varoista, minkä jälkeen työttömän henkilön kotikunnan rahoitus nousee 70 prosenttiin.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Työmarkkinatuen kuntaosuuskustannukset, ns. sakkomaksut, ovat kasvaneet voimakkaasti ja niiden arvioidaan ylittävän talousarvion noin 7,8 milj. eurolla. Pitkäaikaistyöttömien määrä on edelleen kasvanut. Maaliskuussa 2021 alkaneessa työllisyyden kuntakokeilussa on tavoitteena integroida työttömien asiakkaiden työllisyys-, koulutus- ja sosiaali- ja terveystyöpalvelut entistä tiiviimmin yhteen. Pitkään työttömänä olleiden henkilöiden tilanteet edellyttävät usein kokonaisvaltaista asiakaslähtöistä ja eri toimialojen yhteistyötä.

Tarkastuslautakunnan suositus

Työllisyyspalvelujen on edelleen tehostettava työllistämistä edistäviä ja asiakkaan kokonaistilanteen tunnistavia toimenpiteitä, jotta työmarkkinatuen kuntaosuuskustannukset saadaan alemmalle tasolle ja työllisyyttä edistävät rahalliset resurssit paremmin kohdennettua työllisyyden lisäämiseen.

2.2 Kiirettömään hoitoon pääsy terveystyöpalveluissa

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan vuonna 2021 aluehallintovirastot valvovat kiireetöntä hoitoon pääsyä perusterveydenhuollossa. Perusterveydenhuollon hoitoon pääsystä on säädetty terveydenhuoltolain 51 §:ssä.

Sitova tulostavoite lääkärin kiireettömälle vastaanotolle (T3 eli kolmas tarjottu vapaa aika) pääsystä 28 vuorokauden sisällä ei toteudu vuonna 2021. Kiireelliseen hoitoon pääsee edelleen samana päivänä. Palveluun pääsy Espoon omilla terveystyöasemilla on vaihdellut 60–90 päivän sisällä. Ostopalveluase-malla ja kahdella palveluseteliasemalla hoitoon on pääsyt 3–55 päivässä.

Kiireettömään hoitoon pääsyn viiveen taustalla on raportoitu olevan henkilöstöresurssin niukkuus kysyntään nähden ja etenkin lääkärivaje. Syyskuun 2021 tilanteessa 133 lääkärin vakanssista oli täyttämättä 26 vakanssia. Täyttämättä olevia vakansseja täytetään aktiivisella rekrytoinnilla ja niin kutsutun uravalmennuskonseptin luomisella. Ostopalvelulääkäreitä käytetään tukemaan omaa toimintaa, kunnes vakanssit on saatu täytettyä.

Kilon ja Ison Omenan terveysasemilla pilotoidaan moniammatillista tiimimalli-konseptia, jossa tavoitellaan nopeaa hoidon saatavuutta ja hoidon jatkuvuutta. Tavoitteena on aloittaa asiakkaan hoito heti ja viedä se mahdollisuuksien mukaan loppuun saman päivän aikana. Kilon terveysasema aloitti toiminnan 15.11.2021 ja Ison Omenan terveysasema aloittaa helmikuussa 2022.

Koronapandemiasta johtuen avosairaanhoidon on kertynyt hoitovelkaa, joka näkyy muun muassa huomattavasti kasvaneina puhelinyhteydenottoina terveysasemille. Kiireettömän hoidon hoitovelkaa on purettu puhelintoiminnan alueellistamisella elokuusta 2021 alkaen ja kohdentamalla hoito- ja ostopalveluhenkilöstöä puhelintyöhön. Lisäksi terveysasematoiminnan henkilökuntaa on kohdennettu jälleen terveysasematyöhön ja koronapandemian aiheuttamaa työtä on toteutettu laajentuneen tartuntatautiyksikön henkilöstön toimesta.

Suun terveydenhuollossa kiireellisessä asiassa vastaanotolle on päässyt samana päivänä. Palveluiden saatavuustilanne on edelleen heikko erityisesti aikuisten kiireettömien tutkimuskäyntien ja puolikiireellisen hoidon, esimerkiksi hampaiden lohkeamien, osalta. Lasten ja nuorten määräaikaistarkastuksissa on koronapandemiasta johtuvaa viivettä.

Kiireettömään hammaslääkärin tutkimukseen on kaupungin hammashoitoloissa joutunut syyskuun 2021 tilaston mukaan odottamaan keskimäärin 109 päivää. Toiminnan tehostamiseksi on lisätty digitaalisia palveluita sähköisen ajanvarauksen osalta, ja tammi-syyskuussa käsiteltyjen puheluiden määrä on laskenut vuoden 2019 tasosta noin 12 prosenttia. Asiakas voi valita, missä hammashoitolassa asioi. Oikomishoidon digitalisaatio ja työnjaon kehittäminen ovat edenneet, mikä näkyy alentuvina hammaslaboratoriokustannuksina.

Suun terveydenhuollon palvelusetelin pilotti on laajentunut koko Espooseen vuoden 2021 alusta ja se-teleitä on myönnetty noin 200–400 kappaletta kuukausittain määrärahojen puitteissa. Palvelusetelin saaneiden potilaiden kiireetön hoito on toteutunut huomattavasti nopeammin kuin omana palvelutuotantona. Lisäksi toiminnan tehostamiseksi henkilöstöä on rekrytoitu ilta- ja lauantaityöhön sekä hammaslääkäreille on käytetty paikallista lisätyösopimusta.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Koronapandemia on aiheuttanut hoitovelkaa sekä terveysasemilla että suun terveydenhuollossa ja hoitoon pääsy kohtuullisessa ajassa on vaikeaa. Hoitovelan purkamiseksi kaupungin keinoina ovat oman palvelutuotannon lisäämisen lisäksi esimerkiksi palvelusetelin tarjoaminen asiakkaille ja tehokkaampien toimintamallien käyttöönotto.

Tarkastuslautakunnan suositus

Hoitoon pääsyn turvaamiseksi ja hoitovajeen purkamiseksi sekä terveysasemilla että suun terveydenhuollossa tulee käyttää kaikkia kaupungin käytettävissä olevia keinoja, kuten palvelusetelien tarjoamista sekä tehokkaampien toimintamallien käyttöönottoa.

3 Ajankohtaista kaupungin palveluissa

3.1 Kulkukeskuksen toiminta

Kulkukeskus tarjoaa vammaispalvelulain (VPL) ja sosiaalihoitolain (SHL) mukaista ympärivuorokautista kuljetuspalvelua palvelun käyttöön oikeutetuille espoolaisille. Kulkukeskus aloitti toimintansa helmikuussa 2021. Kulkukeskuksen toiminnassa on ollut puutteita sekä kuljetusoperaattorin että -yri-tysten toiminnassa. Syksyllä 2021 aluehallintovirasto kehotti kaupunkia arvioimaan digitaalisen palvelun saavutettavuuden ja päivittämään saavutettavuusselosteet ajantasaisiksi.

Osavuosikatsauksessa on raportoitu, että Kulkukeskuksen kuljetukset toimivat pääsääntöisesti kohtuullisesti. Puhelinpalvelun palvelutasossa oli ongelmia elo- ja syyskuussa, jolloin puhelujen vasteaika oli huono.

Markkinaoikeuden ratkaisun mukaisesti Kulkukeskuksen hankintakilpailutus on tehtävä uudelleen. Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta totesi 16.9.2021, että sote-uudistuksen aikataulusta johtuen kuljetusoperaattorin hankinnan valmistelua jatketaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle. Uuden sopimuksen mukainen palvelu alkaisi porrastetusti alkuvuonna 2023 uudella hyvinvointialueella.

Hankintaan liittyen on esitetty rinnakkaisen toimintamallin hankintaa siihen asti, kunnes uusi kilpailutus on saatu tehtyä. Rinnakkaisen toimintamallin kilpailuttaminen vaatii nykyisen valmisteilla olevan hankinnan hankintaprosessin suorittamisen vastaavasti, mistä johtuen tämän ei ole nähty olevan resurssi- ja aikataulusyistä tarkoituksenmukaista. Nykyisen Kulkukeskuksen toiminnan seuranta ja kehittäminen jatkuu uuden kilpailutuksen myötä hankittavan palvelun käyttöönottoon asti.

Valtuustoaloitteessa 13.9.2021 on esitetty, että Espoo korjaa pikaisesti Kulkukeskuksen tilaussivuston saavutettavaan muotoon, järjestää puhelinpalvelun niin, että kohtuuttoman pitkiltä odotusajoilta vältytään, selvittää, miten parannetaan kuljetusten saatavuutta ja oikea-aikaista saapumista, osallistaa kuljetuspalvelun käyttäjät kuljetuspalvelun puutteiden korjaamiseen ja palvelun kehittämiseen. Vammaisneuvoston hyvinvoinnin ja terveyden lautakunnalle 18.11.2021 antaman kannanoton mukaan moniin ongelmiin ei ole saatu toimivaa ratkaisua. Esimerkiksi puhelut eivät edelleenkään siirry ylivuotovastajille, jos on ruuhkaa tai inva-autoille ei ole järjestetty toimivaa ylivuotoratkaisua.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Kuljetuspalvelua järjestetään vammaispalvelulain ja sosiaalihoitolain tarkoittamien henkilöiden itsenäisen elämän mahdollistamiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Kuljetuspalvelu on vammaispalvelulain ja sosiaalihoitolain nojalla subjektiivinen oikeus, eli se on tarjottava jokaiselle, joka täyttää lain ja vammaispalveluasetuksen kriteerit. Kuljetuspalvelun tarkoitus vesittyy, jos palvelun käytössä on isoja ongelmia. Kulkukeskuksen hankintakilpailutus on tehtävä uudelleen ja palvelu alkaisi alkuvuonna 2023 uudella hyvinvointialueella.

Tarkastuslautakunnan suositus

Kulkukeskuksen toiminnan ongelmat on ratkaistava viipymättä ja uudessa kilpailutuksessa tulee huomioida esiin tulleet epäkohdat.

3.2 Espoon sairaalan sairaalapaikkojen riittävyys ja toimenpiteet tilanteen parantamiseksi

Espoon sairaalan paikkamäärä on 247. Espoon sairaalan erittäin korkea käyttöaste hidastaa asiakasvirtausta eli esimerkiksi potilaiden pääsyä asianmukaiseen pitkäaikaishoitopaikkaan. Vanhusten palveluissa tehdään useita toimenpiteitä asiakasvirtauksen parantamiseksi. Toimenpiteet liittyvät henkilöstön riittävyyden varmistamiseen, sairaalahoidon ennaltaehkäisyyn, sairaalan tehokkaaseen käyttöön, sairaalasta jatkohoitoon siirtymisen sujuvoittamiseen sekä lisätoimenpiteisiin sairaalapaikkojen lisäämiseen ja jatkohoitoon siirtymisen sujuvoittamiseen.

Espoon sairaala toimii korkealla täyttöasteella, ja samanaikaisesti hoivakoteihin ja muihin pitkäaikaisiin asumispalveluihin odottajien määrä ja odotusajan pituus ovat kasvaneet. Ajoittain jopa 21 prosentilla HUS Jorvin päivystyksen potilaista viipymä päivystyksessä on ollut yli 8 tuntia ja Espoon sairaalan osastohoitoon odotusajat ovat olleet ajoittain hyvin pitkiä, jopa yli 30 tuntia. Tehostettuun palveluasumiseen odottajien määrä on kasvanut 88 henkilöllä marraskuussa 2021. Suuri kysyntä ja pitkät odotusajat ovat johtaneet hoitajaksojen pituuden kasvuun ja edelleen kasvaviin erikoissairaanhoidon siirtoviivemaksuihin. Hoitohenkilöstön saatavuus on ollut haastavaa ja Espoon sairaalassa on jouduttu tekemään sulkuja ja kohdentamaan käytettävissä olevia resursseja.

Vanhusten palveluissa aloitettuja korjaavia toimenpiteitä ovat muun muassa rekrytoinnin tehostaminen, oppilasyhteistyön tiivistäminen ja harjoittelupaikkojen lisääminen, korvausten korottaminen, varahenkilöstönsä korottaminen, työhyvinvoinnin tukeminen, kotihoidon palvelutarpeen jatkuva arviointi, geriatrisen toimintakyvyn arviointi, kotiuttamisen sujuvoittaminen Espoon sairaalasta ja pitkäaikaishoitopaikkojen lisäostot. Sairaalapaikkoja on ostettu Kaunialan ja Kiljavan sairaaloista ruuhkien välttämiseksi.

Esitettäviä lisätoimenpiteitä ovat muun muassa päivystysosaston lisäpaikat ja jatkohoidon varmistaminen terveysasemalla. Toimenpiteiden etenemistä seurataan kolme kertaa viikossa vanhusten palvelujen tilannekatsauksessa. Osa toimenpiteistä edellyttää kuitenkin lisärahoitusta, jota ei ole suunniteltu vuoden 2022 talousarvioon.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Espoon sairaala toimii korkealla käyttöasteella. Henkilöstön riittävyys on merkittävin tekijä sairaalapaikkojen riittävydessä. Sote-uudistukseen valmistauduttaessa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen sairaalapaikkakapasiteetin riittävyttä on arvioitava kokonaisuutena yhdessä muiden alueen kuntien kanssa. Sairaalapaikkojen riittävyyden turvaamiseksi myös kotihoidon palveluja on pystyttävä tarjoamaan tarvetta vastaavasti ja kattavilla LiiSa -liikkuvan sairaalan palveluilla voidaan sitovan tulostavoitteen mukaisesti vähentää kotihoidon asiakkaiden päivystyskäyntejä. Pitkäaikaishoidon ja kotihoidon asiakkaiden päivystyksellisiin tilanteisiin erikoistunut diagnostiikka- ja hoitoyksikkö LiiSan toiminta on vakinaistettu vuoden 2021 alusta ja palvelu on sekä hoivakodeissa että kotihoidossa koettu erittäin hyödylliseksi. Espoon sairaalan kotiutustiimitoiminnalla on saatu vähennettyä epätarkoituksenmukaisia sairaalajaksoja. Kotiutustiimi pilotoi kotiutuspalvelujen tehostamista yhdessä HUS:in kanssa.

Tarkastuslautakunnan suositus

Sairaalapaikkojen riittävyyden turvaamiseksi ja hoitoketjujen toimivuuden varmistamiseksi tehtäviä toimenpiteitä tulee hyvinvoinnin ja terveyden toimialalla jatkaa tehostetusti.

3.3 Talouden ja palkkahallinnon ICT-järjestelmät

Kaupungin talouden vanhentuneet tietojärjestelmät korvataan johtamisen ja talousohjauksen tietojärjestelmäkokonaisuuden JoTo-järjestelmällä. Käyttöönottoa on järjestelmäkokonaisuuden integraatioiden ja datakonversioiden haasteiden vuoksi jouduttu siirtämään, eikä uutta käyttöönottoaikataulua ei ole vielä julkaistu. Järjestelmän lisävaatimukset ja projektihenkilöstön lisääminen ovat kasvattaneet hankkeen budjettia 1,5 milj. euroa, josta vuoden 2021 osuus on noin 0,6 milj. euroa.

Palkkahallinnon tietojärjestelmäratkaisu Sarastia otettiin käyttöön tammikuussa 2021. Järjestelmän toimivuudessa on edelleen ongelmia. Järjestelmävaihdoksen on raportoitu vaikeuttaneen talousseurantaa ja henkilöstön tunnuslukujen vertailukelpoisten tietojen saatavuutta.

4 Espoo-konserni

4.1 Konserniyhteisöjen tulostavoitteiden toteutumisen arviointi

Espoon konserniyhteisöille on asetettu 38 sitovaa tulostavoitetta. Konserniraportissa on esitetty arviot 36:n konserniyhteisöille asetetun tulostavoitteen toteutumisesta. Raportin mukaan 23 tavoitetta on toteutumassa. Kolmen tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta. Kymmentä tavoitetta ei konserniraportin mukaan voida vielä arvioida tai tavoitteen saavuttamisessa on epävarmuustekijöitä. Konserniraportista puuttuu kahden asetetun tavoitteen toteutumisen arviointi. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kuutta konserniraportissa toteutuvaksi merkittyä tavoitetta ei voida vielä arvioida, koska toteutumatietoja ei ole käytettävissä.

Konserniraportin mukaan tulostavoitteista jäänevät toteutumatta:

- Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY:n *kotitalouksien jätteen kierrätysasteen ja palvelutason nostaminen* johtuen laskentamenetelmän muutoksesta sekä kotitalouksien kasvaneista sekajättemääristä. Kierrätysasteen toteuma oli 45,4 prosenttia, jääden asetetusta 50 prosentin tavoitetasosta.
- Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri HUS:n *tuottavuuden vähintään 1,0 %:n vuosittainen nousu*, koska kustannus per potilas -tunnusluku on tavoitteen vastaisesti kasvanut 8,3 prosenttia edellisen vuoden tammi-syyskuuhun nähden.
- Espoon *kaupunginteatterin vierailuesitysten määrä* johtuen koronapandemian aiheuttamista sulkutoimenpiteistä. Vierailuesityksiä on toteutunut tammi-syyskuussa 10, kun tavoitteena oli 57 vierailuesitystä.

Konserniraportin mukaan epävarmuutta sisältyy vielä esimerkiksi seuraavien keskeisten tavoitteiden toteutumiseen:

- Espoon Asunnot Oy:n *keskimääräinen asunnontuotannon aloitus 400 vuodessa*. Ennusteen mukaan vuonna 2021 asuntoaloituksia on 403. 117 asunnon aloitus osoitteessa Säterinkatu 13 siirtyy todennäköisesti vuoden 2022 alkuun. Ennusteen perusteella neljän vuoden aikana aloitettujen asuntojen liukuva keskiarvo on 377 per vuosi tavoitteena olleen yli 400 asunnon sijasta.
- HSY:n *tuottavuuden nousu vähintään 1,5 % per vuosi*. Konserniraportin mukaan vesihuollon tuottavuuden tavoite ei toteudu, mutta jätehuollon ja hallinnon ja tukitoimintojen tuottavuuden tavoitteet olivat toteutumassa.
- Helsingin seudun liikenne HSL:n *tuottavuuden nousu vähintään 1,5 % per vuosi*. Konserniraportin mukaan HSL:n joukkoliikenteeseen ja toimintaan kohdistuu merkittäviä talouden haasteita, ja kestävä talouden varmistaminen sekä matkustamisen vähentymisestä johtuvan talouskriisin hallitseminen on keskeisessä roolissa kaikessa yhtiön toiminnassa.

4.2 Länsimetro Oy

Matinkylä-Kivenlahti-hanke etenee konserniraportin mukaan kokonaisuutena hankesuunnitelman mukaisessa aikataulussa. Hankkeen rakentamisen kokonaisvalmius syyskuun lopussa on 94,2 prosenttia. Asemien rakennusurakoiden toteutumisessa on raportoitu olevan asemakohtaisia viiveitä 1–10 kuukautta. Hankkeen valmistumisen kannalta merkittävien aikatauluriski on Espoonlahden aseman valmistuksen viivästyminen. Lisäksi merkittävien aikatauluriskin muodostaa testauksissa ja itselleluovutuksissa havaittujen, käyttöönnoton B-vaiheen aloituksen estävien virheiden ja puutteiden korjaamisen venymisen. Konserniraportin mukaan hanke etenee kokonaisuutena kustannusarvion mukaisesti, eikä hankkeen tavoitteita vaarantavia merkittäviä kustannusriskejä ole tunnistettu.

Länsimetro Oy:n omistamiseen, ylläpitoon ja kehittämiseen liittyvät tehtävät rahoitetaan omistajilta perittävillä vastikkeilla ja rakentamistoiminta omistajien takaamalla ulkoisella rahoituksella. Vuonna 2021 kerättävät vastikelaskelman mukaiset hoitovastikkeet ovat 19,0 milj. euroa ja hallintovastikkeet 2,3 milj. euroa. Vuosi 2020 oli ylijäämäinen sekä hoito- että hallintovastikkeiden osalta, mikä pienentää tänä vuonna kerättävien vastikkeiden määrää. Hoitovastikkeella rahoitettavan metro-omaisuuden hoidon, kunnossapidon ja kehittämisen kustannuksien odotetaan toteutuvan hieman budjetoitua pienempinä. Helsingin kaupungin liikennelaitos HKL:n laskutuksessa Länsimetrolle on merkittävää jättämää ja näin ollen vuoden 2021 ylläpitokustannuksista on kertynyt vasta alle puolet eli 9,95 milj. euroa. Länsimetro jatkaa yhteistyötä HKL:n kanssa laskutuksen kehittämiseksi ja prosessin nopeuttamiseksi.

Tapiolaa

Kuva: Olli Häkämies

Tarkastuslautakunnan lakisääteisiin tehtäviin kuuluu arvioida valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumista kaupungissa ja kaupunkikonsernissa sekä sitä, onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi perustuu valtuustokauden arviointisuunnitelmaan sekä vuosittaiseen arviointiohjelmaan. Arviointikertomuksen lisäksi tarkastuslautakunta antaa valtuustolle lausunnot toisesta ja kolmannelta osavuosisikatsauksesta sekä konserniraporteista.

Tarkastuslautakunta 30.11.2021